

Bibeln all teaters moder, Östgöta Correspondenten, 11 januari 2012

Den 17 februari är det urpremiär för Niklas Rådströms dramatisering av Bibeln på Göteborgs stadsteater. Tillsammans med Stefan Metz, som står för regin, gör han något som nog aldrig inträffat förut: Bibeln som teater. Kanske kommer en del fromma samt en och annan radikal kulturarbetare att rynka näsan över projektet. Bibeln ses av många som antingen en gudomlig lagbok eller en reaktionär berättelse. Men inget kan vara mer fel. Bibeln är teater och kanske, för att tala med ett uttryck från Mellanöstern; all teaters moder.

Moderna bibelforskare har idag uppmärksammat hur Gamla testamentet i Bibeln utgörs av psykologiska relationsdramer med många påtagliga likheter med de grekiska dramer som fortfarande spelas på världens alla teatrar och som inspirerat sentida författare som Shakespeare. Vanligtvis ser vi Dionysosteatern i Aten som dramats och teaterns ursprung. Den engelska författaren och litteraturvetaren Ruth Padel menar att all modern dramatik bär på en litterär stämpel "Made in Greece". Men redan 300 år före det Attiska dramat berättar Bibeln om händelser och personer som påminner om samma odödliga pjäser. I Domarboken berättas det om den olycksalige Jefta som lovar att offra den första levande varelse som kommer honom till mötes. Förtvivlat gör han samma ohyggliga upptäckt som Agamemnon, skildrad av Aiskylos, att det är den egna dottern som han ser på vägen. På liknande sätt berättar Samuelsböckerna om kung Saul som, liksom Oidipus i Sofokles drama, startar en rättslig utredning vad som förargat guden för att alltför sent upptäcka att sanningen handlar om honom själv och hans egen son. Längre fram skildras hur Rispa, Sauls hustru, vägrar acceptera kung Davids förbud mot att begrava sina döda söner. Hon stannar vid de döda kropparna tills kungen tvingas ge med sig och blir därmed en förlaga till dramat om Antigone.

Gamla testamentet är bemängt av berättelser som inte bara till det yttre påminner om de grekiska tragedierna. Det inre temat är också igenkännbart: Faran att ryckas med av sin egen framgång och det vanskliga i att söka sanningen om konflikter utan insikten att man själv är en del av dem. I det bibliska dramat tvingas människor leva i en värld där det inte alltid är lätt att skilja mellan gott och ont, rätt och fel. Sett med dramatikens glasögon får också de kvinnliga gestalterna en betydligt starkare ställning i de bibliska berättelserna. Kvinnorna är inte bara offer för männens våldsamma agerande, utan

också de som vågar protestera mot patriarkatet och göra bruk av egen klokhet och medmänsklighet.

Ruth Padels påstående att västvärldens litterära drama bär på en grekisk stämpel, är kanske inte alldeles korrekt. Det tycks som det finns ett äldre varumärke. En stämpel över tidlösa mänskliga tragedier med texten: "Meyotzar biyerushalaim" Made in Jerusalem.

Så när Niklas Rådström nu för första gången i modern teaterhistoria ställer Bibeln själv på scenen sluter han en mångtusenårig cirkel. För lika mycket som de fromma orden, så är det de mänskliga dramerna som hållit Bibelns berättelser levande till vår tid.

Jakob Carlander

Faktaruta:

Gamla testamentet berättande böcker är tillkomna någon gång på 600-talet före vår tideräkning. Det grekiska tragedierna, även kallade "det Attiska dramat", skrevs 200 - 300 år senare.

I en helaftonsföreställning på drygt 4 timmar ska den bibliska berättelsen, i en helt nyskriven pjäs av Niklas Rådström, uppföras på Stora Scen. För regi står Stefan Metz, senast aktuell med Peer Gynt. Pjäsen har premiär 17 februari och går till 8 maj.

Den som vill läsa mer om Bibeln som dramatik kan göra det i böckerna:

Brottas med änglar av Naomi H. Rosenblatt. Natur och Kultur 1999.

God, Biblical Stories and Psychoanalytic Understanding, Jakob Carlander, ed. Patrick Vandermeersch. Peter Lang verlag 2001.

Läs också gärna: Whom Gods Destroy: Elements of Greek and Tragic Madness av Ruth Padel. Princeton University Press 1995.